

Markéta SKOŘEPOVÁ, *Kniha smluv novorychnovského panství z let 1799 – 1831*, České Budějovice 2009 (bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 48 s. + 251 s. příloh.

Posudek vedoucí bakalářské práce

Problematika úředních knih sporného a nesporného civilního soudnictví z doby do roku 1850 evidenčně-majetkového charakteru, obsahujících soukromoprávní záležitosti poddaných, patří v české novověké diplomacie a správní historii k velmi významným, přesto však doposud ne zcela uspokojivě vyřešeným tématům. Za problematickou je považována otázka jejich edičního zpřístupňování a charakteru i ceny podobných edic. Na tyto knihy bývá obvykle apriorně nazíráno jako na prameny po formální i obsahové stránce velmi uniformní, stereotypní a v podstatě nezajímavé. Je proto více než chválihodné, že se autorka předkládané bakalářské práce rozhodla k poznání této problematiky přispět a to hned dvojnásobně – kritickou vědeckou edicí jedné z takovýchto úředních knih a diplomaticko-správněhistorickou analýzou jejího charakteru, obsahu, formuláře, vývoje a také jejího propojení s dalšími písemnostmi nejen vlastního úředního původce, ať již šlo o spisy či další knihy, ale i s doprovodným materiálem z dalších fondů, na příklad s matrikami.

Bakalářská práce Markéty Skořepové v úvodní části nejprve charakterizuje zvolené téma, které vzešlo z autorčiny velmi rozsáhlé pramenné heuristiky, načež nutně reaguje na starší i soudobé názory odborné veřejnosti na problematiku úředních a zejména gruntovních knih, k nimž editovaná a studovaná *Kniha smluv novorychnovského panství z let 1799 – 1831* svým obsahem i původem patří. Je třeba vyzvednout nejméně autorčin zajímavý a podnětný postřeh reagující na její někdy zcela odlišnou zkušenost s pramenem, který studovala. Na rozdíl od většiny autorů zabývajících se podobnou problematikou, jejichž díla prostudovala, zevrubně rozebrala a vzájemně srovnala, a s nimiž někdy souhlasí a někdy polemizuje i v textu dalších kapitol, se nenechala omezit téměř „magickým“ rokem 1800 a směle se vydala za tento mezník, aby ukázala, že i materiál z první poloviny 19. století má svá specifika, jimiž se liší nejen od materiálu ze starší doby, ale mnohdy i od materiálu ze „sousedství“, čímž se připojila k hodnocení těchto dokumentů jako tzv. pragmatických písemností. V závěru úvodní stati autorka podrobně vylíčila metodické postupy, které využila nejen při přípravě edice, ale zejména při zkoumání editované knihy, a připojila podkapitulu vymezující geografický rámec práce.

Následující část věnovaná vývoji gruntovních knih na arcibiskupském panství Nový Rychnov je rozčleněna na několik podkapitol. První z nich se věnuje specifikům vrchnostenské správy na přelomu 18. a 19. století, vlivu josefinských reforem na ni a také roli státu v normotvorném a unifikačním procesu. Shrnuje zde a přibližuje platné normy a praktické fungování správy na novorychnovském panství srovnává se správními strukturami, fungujícími na jiných českých velkostatech. Přibližuje zde i personální obsazení správy novorychnovského velkostatku a charakterizuje činnost jednotlivých úředníků. Druhá podkapitola je věnována obecnějšímu pohledu na gruntovní a pozemkové knihy a jejich vzájemnému vztahu, přičemž zde autorka upozorňuje na rozdíl v diplomatickém a historickém pojetí tohoto druhu dokumentů a také na historický vývoj tohoto typu pramene na našem území. Ve třetí podkapitole nás autorka uvádí do situace na arcibiskupských státcích a na panství Nový Rychnov, osvětluje způsob vedení a označování gruntovních knih ve vrchnostenské kanceláři, jejich formální stránku a jejich další genezi směrem k polovině 19.

století. Kapitulu pak uzavírá její čtvrtá část věnovaná již zcela konkrétně novorychnovským knihám smluv z let 1799 až 1851 a jejich proměnám během první poloviny 19. století.

Velmi cennou část práce představuje kapitola třetí zaměřená na diplomatickou analýzu editované knihy, kde autorka zúročila své dosavadní zkušenosti s prostudovaným materiálem. Věnuje zde pozornost genezi knihovních zápisů, jejich charakteru a obsahu, všímá si kompatibility knihy s dalšími prameny, ale současně přináší i podrobný diplomatický rozbor vnějších a vnitřních znaků editované knihy, aby v závěru vysvětlila a zdůvodnila zvolený způsob jejího plnotextového edičního zpřístupnění, který vychází z poznání, že zápisy v knize mají co do stereotypu či uniformity notně daleko.

V závěrečném shrnutí autorka stručně a výstižně charakterizuje základní poznatky, k nimž po práci s novorychnovskou knihou smluv dospěla, a přináší i návrhy, jakým směrem by se další studium podobných dokumentů mělo v budoucnu ubírat a proč.

Nedílnou součástí práce jsou přílohy, z nichž nejobjemnější představuje bezmála dvousetstránková vědecká edice knihy smluv novorychnovského panství s doprovodným aparátem. Edice je zpracována velmi poctivě a svědomitě a dosahuje téměř dokonalosti. Některé drobné chybičky v textech v tomto případě nepadají na vrub paleografické a jazykové obtížnosti pramene, s níž se autorka vypořádala takřka bravurně, ale spíše časové tísní a značnému rozsahu úkolu, který si autorka vytýčila. K doprovodnému aparátu edice pak náleží ediční poznámka, textové a kontextové poznámky v edici, seznam v edici užitých zkratk, výběrové slovníčky (český, latinský, německý) a rejstříky (místní, jmenný). Přílohy jsou rovněž přehledné tabulky topograficko-demografického, prosopografického, strukturálního, toponomastického a metrologického obsahu, dále mapky, obrazová ukázka originálního vzhledu editovaného pramene a nezbytný seznam použitých pramenů a literatury. Na závěr autorka pro lepší přehlednost připojila seznam editovaných zápisů z knihy, za nímž se nachází seznam grafických a obrazových příloh a použitých novodobých zkratk.

Závěrem mohu pouze konstatovat, že Markéta Skořepová beze zbytku naplnila zadání své bakalářské práce, která se dle mého názoru volbou tématu i úrovní teoretické přípravy a praktického zpracování úkolu řadí k pracím mimořádně zdařilým, a proto ji navrhuji ohodnotit stupněm **v ý b o r n ě**.

Pelhřimov, 28. května 2009

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.

martinkova